

LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Stenenkamerstraat 45 Herveld



NOVEMBER 2018

BUROKRIS
VORMGEVING ■ TUIN & LANDSCHAP

J. van Hulst
Stenenkamerstraat 51
6674 AW Herveld

BUOKRIS
vormgeving tuin & landschap
Wodan 50
6661 JR Elst

+31 (0)6 46192341
info@burokris.nl
www.burokris.nl

27 november 2018
projectnummer: 001-008

LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Stenenkamerstraat 45 Herveld

INHOUD

1	Inleiding	7	4	Het plan	19
1.1	Aanleiding	7	4.1	Ruimtelijke structuur	19
1.2	Ligging plangebied	7	4.2	Landschappelijke beplanting	21
2	landschapsanalyse	9	4.3	Natuurontwikkeling Herveldse Leigraaf	23
2.1	Landschap	9	4.4	Ontsluiting en parkeren	25
2.2	Geologie	11	4.5	Gebouwen	25
2.3	Bodem	12	5	Beplantingsplan	27
2.4	Potentieel natuurlijke vegetatie	12	5.1	Hoogstamboomgaard	27
2.5	Waterhuishouding	13	5.2	Solitaire bomen en boomgroepen	28
3	Ruimtelijke uitgangspunten	15	5.3	Houtsingel	28
3.1	Landschapsontwikkelingsplan Overbetuwe	15	5.4	Geriefhoutbosje	29
3.2	Toekomstvisie+ Overbetuwe	15	5.5	Knip- en scheerheg	29
3.3	Plangebied	17	5.6	Beplantingslijst	30
3.4	Initiatiefnemer	17			



Andelst

Herveld-Noord

Herveld-Zuid

Valburg

Steenerkamer

Moordakker

Knooppunt
Valburg

Ligging plangebied

Merckenhorst

Elshout

Houtakkersche
Pijp

Leijgraaf

Strandpark Slijk-Ewijk

De Hooge Brug

De Allee

Nieuw Leven
(Km)

Eimersche

Visvijver

Spoorzicht

Straat

Zandakkers

De Eshof

N836

A15
E31

A50
E31

A50

10

8.5

152

153

9

8

156

7.7

7

4

154

155

155

8.3

10.2

8.1

De Smeeing

8.3

8.5

8.1

154

8.1

7.9

8.1

156

8.2

De Aling

8.4

Oostheim

Waal

strat

4

153

8.1

8.1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

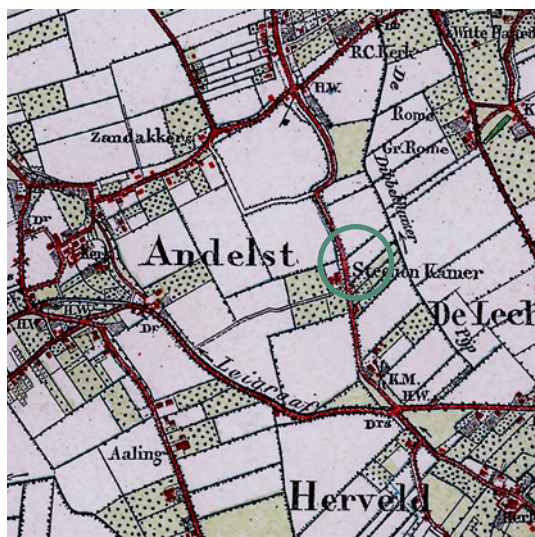
Op het erf aan de Stenenkamerstraat 45 te Herveld is de initiatiefnemer en eigenaar voornemens de huidige kassen te slopen en te vervangen door een woongebouw met twee wooneenheden op een nieuwe woonkavel gelegen aan de Stenenkamerstraat 45 te Herveld.

Na sloop van de glasopstanden kan (conform functieveranderingsbeleid) een gebouw met twee wooneenheden teruggebouwd worden. Realiseren van deze woonfunctie kan passen binnen beleidsdoelen, wel afhankelijk van de uitwerking en verevening.

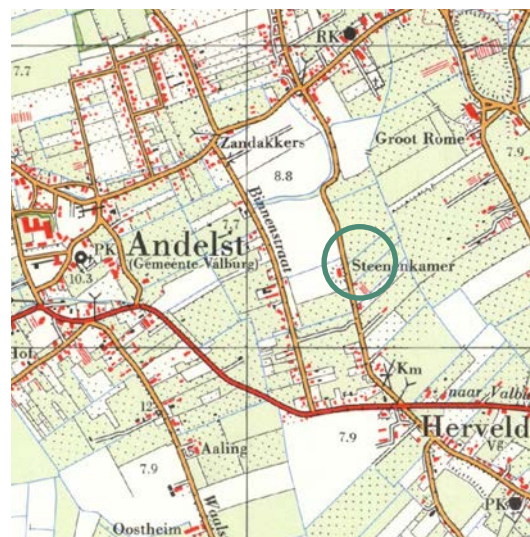
De verevening zit deels in het 'wegbestemmen' van de glasopstanden. Omdat de vrijkomende gronden in de toekomst bedoeld zijn voor grondgebonden agrarisch gebruik, kan de daarbij behorende huidige schuur blijven bestaan. Het bouwvlak wordt zodanig verkleind dat daarbinnen enkel de schuur mogelijk is. Naast verkleining van het bouwperceel en het inpassen van het nieuwe woonperceel zal conform het advies van de Regiekamer gemeente Overbetuwe de natuurontwikkeling aangrenzend aan (de oevers van) de Herveldse Leigraaf moeten worden gerealiseerd.

1.2 Ligging plangebied

Het plangebied maakt onderdeel uit van één van de parels van Overbetuwe. Een vrijwel ongeschonden kleinschalig, agrarisch gebied op de oeverwal. Tussen de dorpskernen Andelst en Herveld. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de nieuwe uitbreiding van het zogeheten Bloemenveld. Aan de oost-, west-, en zuidzijde vormen boerderijen, boomgaarden, boomkwekerijen en akkers de grens van het plangebied. Het plangebied staat kadastraal bekend als gemeente Valburg, sectie H, nummer 243 en 1288. De te verwijderen glasopstanden en de te handhaven schuur staat kadastraal bekend als gemeente Valburg, sectie H, nummer 976.



Historische kaart ca. 1900



Historische kaart ca. 1965



Topografische kaart ca. 2004

LANDSCHAPSANALYSE

2.1 Landschap

In het rivierengebied zijn drie hoofdlandschapstypen te onderscheiden, namelijk het stroomruglandschap, het komlandschap en het uiterwaardenlandschap. De open ruimte van de rivieren en uiterwaarden staat in groot contrast met de rijk geschakeerde stroomruggen, die door de tijd heen een langzame gestage ontwikkeling hebben doorgemaakt. De meeste kommen hebben hun karakteristieke openheid grotendeels behouden.

Het plangebied is gelegen in het stroomruglandschap en kent een onderscheid in hogere en lagere stroomruggen en oude stroomgeulen. Aanvankelijk waren bewoning, agrarische bouwlanden, fruit- en boomteelt geconcentreerd op de hogere stroomruggen en woerden.

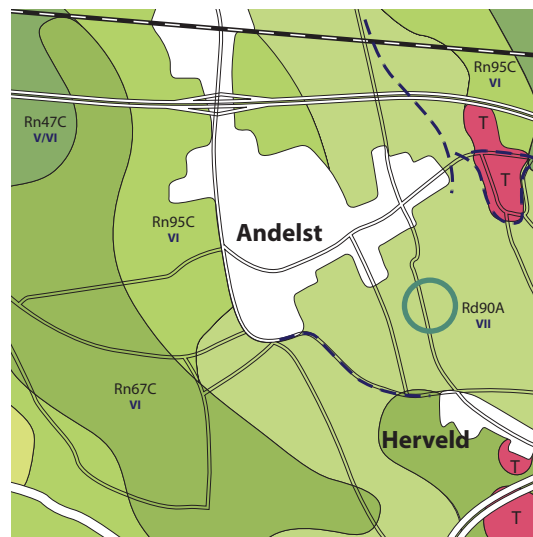
Op de hogere stroomruggen was aanvankelijk een kleinschalig en afwisselend coulissenlandschap aanwezig, o.a. door de vele heggen die als perceelsscheiding dienden, de boombeplanting langs de wegen en de vele boomgaarden.

Lagere stroomruggen en oude stroomgeulen werden in het verleden vooral gebruikt als hooi- en weiland en hadden een iets opener karakter.

Na 1880 trad er een verdere verdichting op, omdat bouwland werd omgezet in boomgaarden, zodat ook op de lagere stroomruggen boomgaarden ontstonden. Na de Tweede Wereldoorlog werden veel heggen opgeruimd en hoogstamboomgaarden gerooid, waardoor het van oorsprong kleinschalige en relatief dichte coulissenlandschap een steeds meer open karakter kreeg. Ook vond er schaalvergroting plaats door de ruilverkavelingen, eind jaren vijftig. De percelen op de stroomruggen werden op veel plaatsen rechtgetrokken en vergroot.



Geomorfologische kaart



Bodemkaart

Landschappelijke kwaliteiten:

- Kleinschaligheid van het stroomruggenlandschap met karakteristieke elementen als fruitbomen, boomgaarden, laanbeplanting, elzensingels en erfbeplanting;
- Waardevolle gradiënten (o.a. open-dicht, hoog-laag, droog-nat) tussen stuwwallen, uiterwaarden, stroomruggen en kommen;
- De contrasten tussen het omliggende open landschap en de beslotenheid van de linten met hoog opgaande erfbeplanting, kronkelige wegen.

Parels van Overbetuwe

In de gemeente Overbetuwe zijn ondanks de vele ontwikkelingen in het landschap ook gebieden aanwezig waar de oorspronkelijke identiteit van het landschap nog sterk en herkenbaar aanwezig is. Deze gebieden worden de parels van de gemeente Overbetuwe genoemd.

Ook het gebied bij Herveld en Andelst is zo'n parel en bestaat uit een vrijwel ongeschonden kleinschalig, agrarisch gebied op de oeverwal. Met veel verspreid liggende boerderijen die liggen op verhoogde woonplaatsen en woerden en zijn karakteristiek of monumentaal. De woningen liggen aan bochtige wegen. Door de boomgaarden, boomkwekerijen, erfbeplantingen en bomen langs de weg is hier nog steeds een zeer waardevol coulissenlandschap aanwezig. Het opener middengebied, dat tussen de woerden ligt, is ook binnen de parel opgenomen. Door dit middengebied zijn de woerden als afzonderlijke elementen binnen hun landschappelijke context herkenbaar.

2.2 Geologie

Lange tijd hadden de rivieren in dit landschap vrij spel en verlegden zich regelmatig van loop. Zo vormde zich uiteindelijk het brede 'oerstroomdal' van Rijn en Waal. De verschillende natuurlijke processen die het landschap hebben gevormd in het verleden, hebben een patroon van kommen, oeverwallen en uiterwaarden achtergelaten dat de basis vormde voor het menselijk gebruik en bewoning en de ontwikkeling van flora en fauna. De streek van het 'oerstroomdal' wordt voornamelijk gekenmerkt door het bijzondere patroon van komgebieden en oeverwallen. Komgebieden zijn de van oudsher laaggelegen en natte gebieden die kwetsbaar waren voor overstromingen. Bij hoog water en onder rustige omstandigheden zette zich hier de kleinste riviersedimenten af zoals kleideeltjes. Later werden deze gebieden vooral gebruikt als hooi- en weiland.

Op de oevers van de rivieren ontstonden oeverwallen waarop de grovere zand- en kiezeldeeltjes afzonken. Gebundelde oeverwallen vormden

zich langzamerhand tot stroomruggen. Ze vormden de langgerekte hoger gelegen ruggen in het landschap. Het waren deze hoger gelegen gedeelten in het land die zich bij uitstek leenden voor landbewerking en bewoning. De drie noord-zuidgerichte oeverwallen binnen de gemeente Overbetuwe zijn hierbij bepalend geweest voor de menselijke ontginning en grondgebruik van het gebied.

2.3 Bodem

De bodem van het plangebied bestaat uit kalkhoudende ooivaaggronden met zware zavel en lichte klei (bodemcode Rd90A). Ooivaaggronden zijn kleigronden die binnen de rivierdijken relatief hoog in het landschap liggen met weinig storende, zware kleilagen. Mede daardoor zijn ooivaaggronden van nature goed gedraineerd. De bruine, gehomogeniseerde laag is op stroomruggen 50 à 60 cm dik. Daaronder is de grond gelaagd en roestig.

2.4 Potentieel natuurlijke vegetatie

Op basis van de voorkomende bodemtype kan een beschrijving gegeven worden wat de potentieel natuurlijke vegetatie (PNV) is. De potentieel natuurlijke vegetatie is de vegetatie die van nature op een bepaalde groeiplaats voorkomt zonder invloed van de mens. De PNV kan worden gehanteerd als ecologische waardering van het gebied en als handvat bij de aan te planten boom- en struiksoorten.

Op basis van de bodemtype (kalkhoudende ooivaaggronden) en grondwatertrap (VII) kan men spreken over een Abelen-lepenbos (PNV 20) in het plangebied.

In het Abelen-lepenbos komen de volgende boomsoorten voor: grauwe abeel, zomereik, es, esdoorn, ratelpopulier en soms beuk. In de struiklaag komen onder andere veldesdoorn, vlier, hazelaar, lijsterbes, eenstijlige meidoorn, sleedoorn, hondsroos, kardinaalsmuts, liguster, wegedoorn, zuurbes, tweestijlige meidoorn en egelantier voor.

2.5 Waterhuishouding

In het plangebied geldt grondwatertrap VII. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) dieper dan 80 cm beneden maaiveld is, maar dat de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) dieper dan 120 cm beneden maaiveld kan worden aangetroffen.

Het hele plangebied is omgeven door verschillende klasse watergangen. Volgens de legger van het Waterschap Rivierenland zijn de noordelijke en westelijke gelegen watergangen een C-watergang en de zuidelijke gelegen watergang een B-watergang. De oostelijke gelegen Herveldse Leigraaf is een A-watergang.

Een A-watergang behoort tot het primaire watersysteem en hebben een regionale bergingsfunctie van water. Deze watergang wordt door het waterschap beheerd en heeft aan beide zijde een beschermingszone van ca. 4 meter. De B-watergang is van secundair belang voor het waterbeheer en dient door de aangrenzende eigenaren te worden onderhouden. Langs een B-watergang zit een beschermingszone van 1 meter breed. Deze beschermingszone bij B-watergangen zijn vooral bedoeld om deze watergangen toegankelijk te houden voor het uitvoeren van inspecties. De beschermingszones worden altijd aan beide zijden van een B-watergang in de legger opgenomen. Een C-watergang is van tertiair belang voor het waterbeheer waarvoor geen jaarlijkse onderhoudsplicht geldt.

RUIMTELIJKE UITGANGSPUNTEN

Bij het opstellen van het inrichtingsplan zijn het Landschapsontwikkelingsplan, de Toekomstvisie+ en het advies Regiekamer (19 juni 2014) van de gemeente Overbetuwe als basis gebruikt. Naast de wensen van de initiatiefnemer zijn de volgende ruimtelijke uitgangspunten die essentieel van belang zijn voor de beoogde ontwikkeling aan de Stenenkamerstraat 51 staan hieronder opgenoemd.

3.1 Landschapsontwikkelingsplan Overbetuwe (LOP)

- Handhaven en versterken ruimtelijke contrasten tussen kleinschalige besloten oeverwal en meer open omliggende gebieden;
- Herstel van (zicht)relaties met het open komgebied;
- Behouden van de karakteristieke en monumentale verspreid liggende boerderijen op verhoogde woonplaatsen en woerden;
- Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van de dorpsranden;
- Dorpslinten versterken met streekeigen beplanting. Dit vergroot de relatie tussen dorp en buitengebied;
- Versterken historische waterloop Herveldse Leigraaf d.m.v. natuurontwikkeling;
- Kleinschaligheid op oeverwallen versterken door stimuleren van erf- en kavelgrensbeplantingen en hoogstamboomgaarden.

3.2 Toekomstvisie+ Overbetuwe

- Behoud en versterking cultuurhistorisch waardevol landschap;
- Identiteit van het gebied (parel) en de landschappelijke context ervan handhaven en versterken;
- Zichtbaar maken en versterken van cultuurhistorische elementen.

3.3 Plangebied

Algemeen

- Het geheel van bebouwing, erf- en groeninrichting is geïnspireerd op de opzet en uitstraling van de oorspronkelijke boerderijen in de omgeving;
- De nieuwe woningen hebben een separate entree, beide aan de Stenenkamerstraat;
- De beplanting in het plangebied is streekeigen, zorgt voor structuur en eenheid en versterkt de gewenste sfeer van het landschap;
- De inrichting en materialisatie van de buitenruimte is streekeigen en sluit aan op de omgeving.

Bebouwing

- Bebouwing bestaat uit één bouwmassa met 1 vrijstaande woning van 600 m³ óf 1 woongebouw met 2 woningen à 600m³;
- De maximale goothoogte bedraagt 6 meter en de maximale bouwhoogte is 10 meter;
- Bijgebouwen staan achter het verlengde van de voorgevel van de woning, oppervlakte maximaal 75m²;
- De goothoogte van de bijgebouwen mag maximaal 3 meter en de bouwhoogte mag maximaal 5 meter bedragen. De afstand tussen hoofdgebouw en bijgebouw(en) bedraagt maximaal 20 meter;
- Aansluiten op stedenbouwkundige karakteristieken van het landschap (het dorpslint) ter plaatse;
- Plaatsing direct tegenover de historische boerderij De Steenenkamer aan de overzijde is niet gewenst.

3.4 Initiatiefnemer

- Realiseren één woongebouw met twee wooneenheden op nieuwe kavel (kadastraal gemeente Valburg, sectie H, nr. 243 en 1288;
- Realiseren twee woonkavels van ca. 1.500 tot 2.000m²;
- Bestaande ontsluiting van achtergelegen perceel behouden;
- Huidige bestemming Agrarisch met waarden handhaven voor achtergelegen perceel;
- Het slopen van alle glasopstanden (5.600m²) en handhaven van bestaande schuur (kadastraal gemeente Valburg, sectie H, nr. 976).



0 10 20 30 40 50 meter

HET PLAN

De hiervoor beschreven ruimtelijke uitgangspunten hebben voor het plangebied geleid tot het volgende inrichtingsplan. Het inrichtingsplan richt zich met name op de ruimtelijke invulling van het nieuwe woonperceel gelegen aan de Stenenkamerstraat 45 te Herveld.

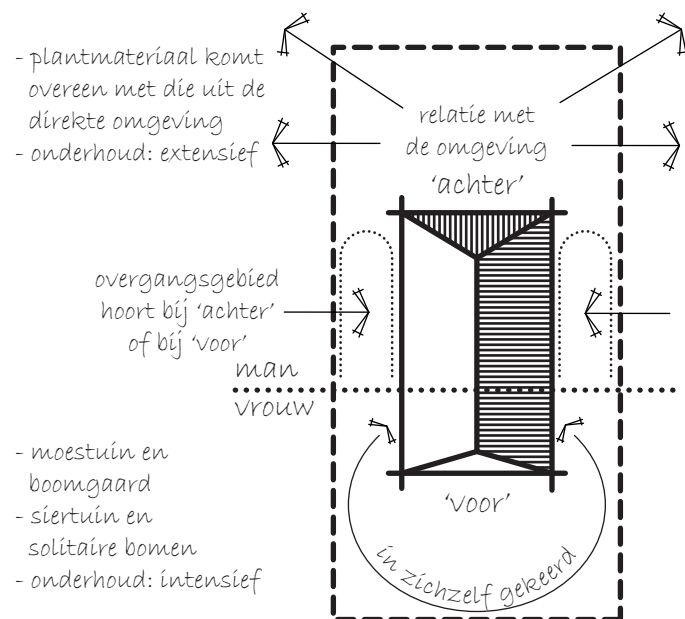
4.1 Ruimtelijke structuur

Om een gerichte kwaliteitsimpuls aan de inrichting van percelen in het buitengebied te geven moet bij herontwikkeling van agrarische percelen bijzondere aandacht worden geschonken aan de nieuwe erfinrichting. Door de hedendaagse inrichting af te stemmen op de principes van vroeger kan een met de omgeving harmoniërende inrichting worden gerealiseerd. Op deze manier wordt een bijdrage geleverd aan de cultuurhistorische en landschappelijke waarde van het buitengebied in Overbetuwe.

De taakverdeling tussen de boer en boerin heeft een belangrijke invloed gehad op de traditionele erfinrichting. De taken waren duidelijk verdeeld en daarmee de grond rondom de boerderij ook.

Het Voor

De vrouw had de verantwoordelijkheid over het woongedeelte, het daar dichtbij liggende terrein met de bleek, de moestuin, de huisweide, eventueel de siertuin met bloemperken en de boeren-boomgaard. Op de boerderij werd dat meestal “het voor” genoemd en dit was het domein van de boerin. Voor deze delen van het boerenerf was een goede zichtbaarheid vanuit het woonhuis vereist, omdat in de boomgaard bijvoorbeeld de jonge kalveren liepen, die extra aandacht nodig hadden.



Indeling tradioneel boerenerf

Het Achter

De man had de verantwoordelijkheid voor de dieren, de wagens, de werktuigen en het bedrijfsgedeelte. Kortom, hij had de zorg voor “het achter”. Aan de achterkant moest men ruimte hebben om met paard en wagen te manoeuvreren en later met steeds groter wordende tractoren. Achter het woongedeelte vinden we ook de schuren die haaks of parallel aan elkaar zijn gepositioneerd. De panden omsluiten een binnenplaats die over het algemeen niet heel duidelijk afgebakend is. Aan de achterkant lag ook de verbinding met de bij het bedrijf behorende percelen. De boer was er de hele dag te vinden. Hij hield zich bezig met het bewerken van het land, de verzorging van het vee of met onderhoud en reparaties aan machines en bedrijfsgebouwen. “Achter” werden de zakelijke contacten met de omgeving afgehandeld, koop en verkoop van zaken vonden vooral daar plaats.

De beplanting aan de achterkant bestond meestal uit bomen en struiken die ook in de omgeving voorkwamen. Achter op het erf bevond zich het geriefhoutbosje dat diende voor de houtvoorziening. De beplanting achter was hoog, los en afwisselend en bestond uit singelachtige beplantingen. Ook kwamen vaak solitaire bomen voor. Verder waren in de weilanden poelen aanwezig die dienden als drinkplaats voor het vee.

4.2 Landschappelijke beplanting

Het voorerf is formeel ingericht met aan de voorzijde een knip- en scheerheg, een enkele solitaire boom en een boomgroep. De bestaande rode beukenhaag is niet passend in het landschap en zal worden vervangen voor een groene beukenhaag van ca. 1.20 meter hoog.

De weide ten noorden van de nieuw te bouwen woning leent zich bij uitstek voor een kleine hoogstamboomgaard. Hierdoor ontstaat er een karakteristieke ritme tussen de bebouwing, open weides en kleine boomgaarden in het bebouwingslint. Ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt draagt de boomgaard bij. Vroeger kwamen er veel hoogstamboomgaarden voor rond het erf.

Het achtererf is meer in zichzelf gekeerd. Vanaf de openbare weg is het zicht op het achtererf onttrokken door een houtsingel. De oostzijde van beide percelen is bewust open gelaten om de karakteristieke zichtrelatie tussen het open landschap en de besloten bebouwingslint te behouden. In de weide komt een enkele bomengroep (o.a. ratelpopulier, linde of zomereik) en blijft de zichtrelatie richting het oosten gehandhaafd. Verder draagt de bomengroep bij aan een aantrekkelijk landschap, een uitkijkplaats en broedgelegenheid voor vogels en beschutting voor eventueel



Boomgaard (boven) knip- en scheerheg (onder)

Solitaire zomereik (boven) houtsingel (onder)

Natuurvriendelijke oever (boven) bomengroep (onder)

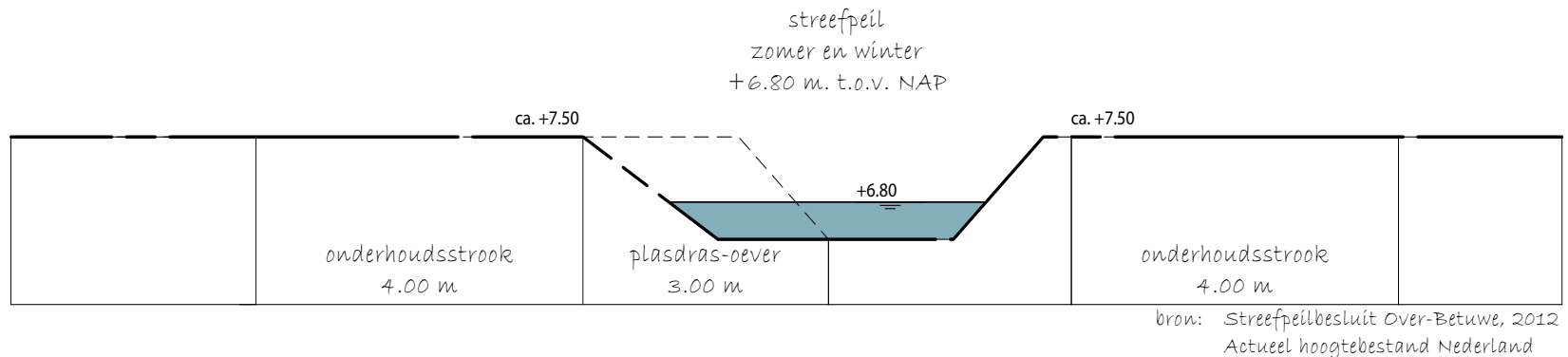
koeien of schapen.

Aan de noordzijde van het perceel wordt een houtsingel met streekeigen beplanting gerealiseerd. Het contrast tussen de open wadi, de nieuwe dorpsrand en de meer besloten bebouwingslint wordt hierdoor in het landschap versterkt. Tevens blijft er voldoende privacy tussen de nieuwe te bouwen woning en de woonwijk Bloemenveld.

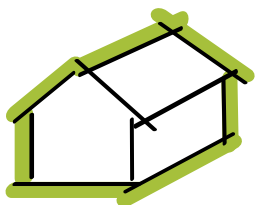
4.3 Natuurontwikkeling Herveldse Leigraaf

Ten oosten van het plangebied ligt de Herveldse Leigraaf. Deze A-watergang krijgt over de hele breedte van de twee percelen (kadastraal gemeente Valburg, sectie H, nr. 243 en 976) een natuurvriendelijke oever. In overleg met het Waterschap Rivierenland is er gekozen voor een plasdras-oever met een diepe berm. De diepte van de berm is op basis van het peil gedurende groeiseizoen (voorjaar en zomer periode) en minimaal 20 cm onder laagste peil.

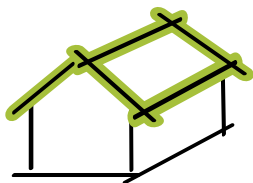
Aangezien de oever deel uit maakt van een A-watergang wordt er een onderhoudsstrook van 4 meter gerealiseerd. Na realisatie van de natuurvriendelijke oever wordt de oever met bijpassend beheer en onderhoud overgedragen worden aan het Waterschap.



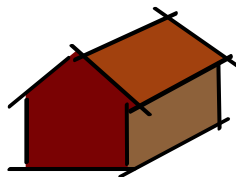
Profiel A-A' natuurvriendelijke oever Herveldse Leigraaf



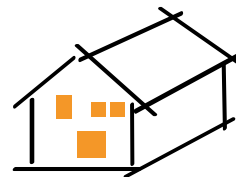
Massief volume



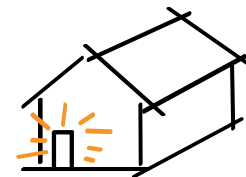
Duidelijke kap



Aardse kleuren



Gaten in de gevel



Bijzondere detaillering van functionele elementen

*beelden uit: Kwaliteitskader bebouwing Park Lingezegen
September 2012, Gelders Genootschap*



Schoorsteen als tuit van tuitgevel



Detaillering goot



Een kloeke, twee bouwlagen tellende hoofdvorm

4.4 Ontsluiting en parkeren

Het voorerf is vanaf de Stenenkamerstraat via een nieuw te realiseren 'schone' oprit ontsloten. De bestaande watergang zal door middel van een duiker in verbinding blijven. Het achtererf wordt ontsloten via de bestaande toegangsweg naar het agrarische perceel. De verharding zal bestaan uit (authentieke) gebakken klinkers of halfverharding. Het parkeren zal plaatsvinden op het beide percelen. Er zijn minimaal 2 parkeerplaatsen per perceel nodig.

De huidige toegangsweg is in de nieuwe situatie verplaatst naar de westzijde van het perceel en ontsluit het achter gelegen agrarisch perceel.

4.5 Gebouwen

De nieuw te bouwen woningen refereren naar een Betuwse t-boerderij en bestaat uit één woongebouw met twee wooneenheden. De nokrichting van de hoofdgebouw staat haaks ten op zichte van de straat en de rooilijn voorgevel ligt op ca. 25 meter uit de straat.

Wederopbouw als inspiratie

De vormtaal en architectuur van de nieuwe woning dient zich te voegen in de karakteristiek van de woningen in de omgeving van de Stenenkamerstraat te Herveld, die bestaat uit heldere leesbare, rechthoekige volumes met een ingetogen verschijningsvorm. Binnen deze karakteristiek is ruimte voor moderne architectuur.

De meest uitgesproken, markante en aanwezige tijdslaag in de bebouwing van het buitengebied van gemeente Overbetuwe is de wederopbouwperiode van 1945 tot 1965. Om de bestaande waardevolle karakteristiek van het landschap uit te lichten en te versterken, worden zowel de karakteristieken van, als de ontwerpgedachte achter de bebouwing uit deze periode als inspiratie genomen voor de ontwikkelingen van de nieuwe woning. Dit betekent niet dat de architectuur zich moet richten op historiserende kopieën van wederopbouwboerderijen; het streven is juist om de tijdslaag van de wederopbouw als tijdslaag van 'toen' herkenbaar te laten zijn.



Hoogstamboomgaard
met oude fruitrassen

knip- en scheerheg,
gewone beuk
(hoogte ca. 1.20 meter)

solitaire boom, walnoot

houtsingel met boomvormers

solitaire boom,
gewone esdoorn

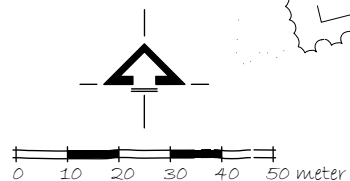
houtsingel met boomvormers

solitaire boom, ratelpopulier

bomengroep, zomerlinde

solitaire boom, walnoot

bomengroep, zomereik



BEPLANTINGSPLAN

Voor de nieuwe landschapselementen is een beplantingsplan opgesteld. Hierin wordt per landschapselement aangegeven welke inheemse beplantingssoorten gewenst zijn, uit welke aantallen de nieuwe aanplant is opgebouwd en in welke dichtheid wordt aangeplant. Daarnaast wordt een indicatie gegeven van het gewenste formaat aan te planten beplanting.

5.1 Hoogstamboomgaard

Omdat boerenerven zelfvoorzienend waren, werd rond alle boerderijen fruit geteeld. Soms stonden er alleen wat losse hoogstamfruitbomen op het erf. Meestal was er een kleine of grotere boomgaard met appels, peren, pruimen of kersen van verschillende rassen. Deze boomgaard lag naast of voor de boerderij. De opbrengst was puur voor het eigen gebruik. De rassen waren zo gekozen dat er de hele zomer en herfst vers fruit was en er (leg)appels en (stoof)peren waren die men in de winter kon bewaren. Rondom de boomgaard liep meestal een knip- en scheerheg om koeien en paarden weg te houden. Onder de bomen vond beweiding met kalveren en/of schapen plaats.

Hoogstamboomgaarden zijn zeer karakteristiek voor het landschap en hebben daarmee grote cultuurhistorische waarde. Bovendien heeft een boomgaard met hoogstambomen grote waarde voor de natuur. Zo'n boomgaard herbergt veel dieren, vogels en insecten.

5.2 Solitaire bomen en boomgroepen

Vrijstaande bomen en boomgroepen op of aan de rand van het erf zijn markante herkenningspunten. Ze zijn beeldbepalend voor boerderij en omgeving en zetten de boerderij bovendien duidelijk 'in het groen'. Doordat ze vrij staan, groeien ze tot flinke omvang uit.

Oorspronkelijk werden solitaire bomen aangeplant met een praktisch doel. Ze dienden als windbreker naast een stal of waren bedoeld voor de houtproductie. Het waren altijd bomen die ook in het landschap te vinden waren. Vooral zomereiken en beuken kwamen veel voor.

Daarnaast zijn essen, populieren, zwarte elzen, paardenkastanjes, veldesdoorn en schietwilgen veel als solitair aangeplant. Overigens werden op achtererven ook vaak solitaire fruitbomen of okkernoten aangeplant, omdat deze voor extra voedsel zorgden. De bomen vormen een goed broed- en uitkijkplaats voor (roof)vogels. Vleermuizen gebruiken ze tijdens hun nachtvluchten als oriëntatiepunt.

5.3 Houtsingel

Houtsingels liggen vaak rondom het erf of langs watergangen. Ze dienen als perceelscheiding, veekering en als geriefhoutbosje. Ze vormen belangrijke leefgebieden en verplaatsingsroutes voor allerlei dieren. Dankzij de vele zaden, bessen, slakken, spinnen en insecten is de houtsingel voor veel vogels ook een goed foerageergebied. In de bomen broeden veel vogels. Verder is een houtsingel een toevluchtsoord voor veel kleine zoogdieren.

De beplanting van houtsingels varieert per gebied. In het rivierengebied op de stroomruggen ziet men veel zomereiken als boomvormers. Deze worden aangevuld met onder andere els, haagbeuk, veldesdoorn, kornoelje, Gelderse roos en kardinaalsmuts. Daarnaast worden stekelige struiken aangeplant, zoals meidoorn, sleedoorn en hondsroos. Tussen de aangeplante bomen en struiken komen ook spontaan houtige gewassen op. Dit zijn onder andere hazelaar, lijsterbes, vlier, wegedoorn en soms wilde peer.

5.4 Knip- en scheerheg

Over het algemeen staan heggen op het voorerf. Heggen staan vooral op het erf rondom de siertuin, moestuin, dierenweide of boerenboomgaard. Vaak werden doornige struiken gebruikt, zodat de heg ondoordringbaar was. Vee brak daardoor niet uit de wei en ongewenste dieren bleven op afstand. Meidoorn is waarschijnlijk de meest aangeplante heggenstruik, vooral in knip- en scheerheggen. De meidoorn is goed te snoeien en vormt een erg dichte heg. Helaas verspreid de meidoorn bacterievuur. Dit is een plantenziekte die voor de laanboomteelt en de fruitteelt een ernstige bedreiging kan vormen. Het plangebied ligt in een bufferzone waar het aanplanten van meidoorn niet is toegestaan. Naast de meidoorn zijn soorten als beuk, liguster en veldesdoorn ook uitermate geschikt voor een knip- en scheerheg.

Op een natuurlijke erf zijn heggen erg waardevol. Ze zijn vooral goed om vogels naar het erf te lokken. Deze houden zich graag schuil tussen de dichte struiken en zijn blij met de bessen en zaden die de struiken vormen.

5.5 Bepantingslijst

naam		hoeveelheid	plantmaat	plantverband	bijzonderheden
Hoogstamboomgaard					
Appels	Schone van Boskoop	1	10-12	1 op 8 meter	zowel hand- als moesappel
	Notarisappel	1	10-12	1 op 8 meter	handappel, appelmoes, sap
	Sterappel	1	10-12	1 op 8 meter	sap
Peren	Gieser Wildeman	1	10-12	1 op 8 meter	stoofpeer
	Conference	1	10-12	1 op 8 meter	handpeer
Solitaire bomen en boomgroepen					
Tilia platyphyllos	Zomerlinde	2 stuks	16-18		wortelkruit, 3x verplant
Quercus robur	Zomereik	3 stuks	16-18		wortelkruit, 3x verplant
Acer pseudoplatanus	Gewone esdoorn	1 stuk	16-18		wortelkruit, 3x verplant
Juglans regia	Walnoot	2 stuks	16-18		wortelkruit, 3x verplant
Populus tremula	Ratelpopulier	1 stuk	16-18		wortelkruit, 3x verplant
Knip- en scheerheg (90 m')					
Fagus sylvatica	Gewone beuk	360 stuks	60-80	4 per meter	

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	hoeveelheid	plantmaat	plantverband	bijzonderheden
Houtsingel noord 225 m² (ca. 45 x 5 meter)					
<i>Quercus robur</i>	Zomereik	9 stuks	10-12		wortelkluit, 3x verplant
<i>Acer campestre</i>	Veldesdoorn	25 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Amelanchier lamarckii</i>	Krentenboompje	30 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Ligustrum vulgare</i>	Liguster	25 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar	30 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Euonymus europaeus</i>	Kardinaalsmuts	20 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Rhamnus cathartica</i>	Wegedoorn	20 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
Houtsingel zuid 175 m²					
<i>Quercus robur</i>	Zomereik	5 stuks	10-12		wortelkluit, 3x verplant
<i>Acer campestre</i>	Veldesdoorn	20 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Amelanchier lamarckii</i>	Krentenboompje	25 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Ligustrum vulgare</i>	Liguster	15 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar	20 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Euonymus europaeus</i>	Kardinaalsmuts	15 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband
<i>Rhamnus cathartica</i>	Wegedoorn	20 stuks	60-80	1.25 x 1.25 meter, driehoeksverband	aanplant groepsverband

